

ÚJ KIHÍVÁSOK A FELSŐOKTATÁSBAN

NEW CHALLENGES IN HIGHER EDUCATION

KATONA-KIS VIKTÓRIA doktorandusz hallgató
Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

Abstract

Competitiveness and stability needs a high level of attention in the public sector just as well as it does in the business sector. Business continuity, predictability, and considering potential risks and uncertainties require constant monitoring. This is especially true in the higher education sector, as it is required to renew from time to time in a dynamically changing law-, social-, and market environment (EMMI 2015). Following these ever changing environments are often very challenging for the higher educational institutions. Changes related to specialty structures and funding details, and the Hungarian state scholarship system have received a lot of publicity lately. Additionally, the vast majority of higher education institutions have to face the problem of a high rate of students dropping out. In the following, I will demonstrate the main characteristics of today's national higher educational system based on a secondary research and literature in the subject. I will also summarize the most significant changes that challenged the whole sector of late. The conclusions I made following my research are results of practical experience and analysis of related literature.

1. Bevezetés

Piaci környezetben a kiélezett verseny szinte minden ágazatban, minden piaci szereplőnek természetes jelenség. A vállalkozások folyamatosan monitorozzák saját helyzetüket, versenytársaikat, magát a piacot és az ott megfigyelhető tendenciákat. Figyelemmel kísérik a fogyasztókat és igényeiket, valamint folyamatosan keresik azokat az innovatív lehetőségeket, melyekkel ki tudnak tűnni versenytársaik közül. Nem lehet ez másként a felsőoktatásban sem, hiszen a tudás napjainkban olyan termék, amely megalapozza nem csupán az egyén, hanem egy adott térség, vagy akár egy egész ország versenyképességét, gazdasági teljesítményét, innovációs képességeit. Magyarország is felismerte ezt és meg is fogalmazta az alábbiakat felsőoktatási koncepciója keretében: „A felsőoktatás teljesítményét makroszinten a diplomások lakosságon belüli részarányával, a lemorzsolódás mértékével, a tanulmányok átlagos időtartamával, illetve az oktatásba fektetett források megtérülésével jellemezhetjük” (EMMI, 2015:10). Az Európai Unió is kiemelten foglalkozik stratégiai célkitűzései szintjén is a felsőoktatás kérdésével, melyet fontos tényezőnek tart a fenntartható növekedés megvalósításában. Az „Europa 2020” stratégia célkitűzései között több egyéb más mellett például szerepel, hogy a 30–34 év közötti Uniós lakosok legalább 40%-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel (EB, 2010).

A fenti irányvonalakat az egyes felsőoktatási intézményeknek is szem előtt kell tartaniuk, és intézményi szinten is foglalkozniuk kell versenyképességük és fenntarthatóságuk kérdésével, hiszen a versenyszférához hasonlóan számukra is legalább olyan fontos a szervezeti biztonság, a kiszámíthatóság és a tervezhetőség. Ehhez tisztában kell lenniük

saját szférán belüli helyzetükkel, folyamatosan monitorozniuk szükséges környezetüket és nyomon követniük a változásokat. Ezek a változások igen sokrétűek lehetnek, így a gyakorlatban nagy kihívást jelent az intézmények számára rendszerbe foglalásuk és a változásokra adandó gyakorlati reakciók kidolgozása és kivitelezése. Ugyanakkor szükséges megújulniuk, hiszen ez biztosítja számukra a versenyképességet egy folyamatosan változó környezetben. Az alábbiakban összegzem a szférát jellemző jelen helyzetet és az utóbbi időben napvilágot látott legjelentősebb változásokat. A kutatás eredményeképpen levonható következtetések gyakorlati tapasztalatok és a szakirodalom értékelő elemzésének következményei.

2. Felsőoktatási áttekintés

Felsőoktatási helyzetkép számos adat alapján összeállítható. A legfontosabbak mutatók a képzéseket hirdető intézményekről, a felsőoktatásban megjelenő oktatók, illetve hallgatók létszámáról, a felvételizők és felvételt nyertek számának alakulásáról szólnak. A fő adatokon belül természetesen árnyalják a képet a további bontások: tagozat, finanszírozási forma, képzési szint, képzési terület, vagy akár szak szinten. Továbbá ágazati szinten szintén kiemelt jelentőségű, hogy adott időszakokban hányan szereznek diplomát, illetve hogy a végzett hallgatók milyen elhelyezkedési kilátásokkal jelennek meg a munkaerőpiacon. A fentiekben túl szükséges a felsőoktatással és a diplomás fiatalok arányával kapcsolatos hazai és nemzetközi célkitűzések teljesítésének folyamatos monitorozása is. Az adatok kinyerhetők többek között az Oktatási Hivatal, illetve a KSH hivatalos statisztikáiból, valamint különböző nemzetközi és hazai jelentésekből, összefoglalókból.

Az alábbi ábra összefoglalást nyújt az utóbbi tíz év vonatkozásában a felsőoktatási intézmények számának alakulásáról, az oktatói és hallgatói létszámok változásáról. Jól látszik, hogy az intézmények száma folyamatosan – bár nem számottevő mértékben – csökkent az évek során. Az oktatói létszámok az összképet tekintve szintén csökkentek, azonban bizonyos években kisebb mértékű növekedés is megfigyelhető volt. Az ágazat számára oly fontos hallgatói létszámok viszont folyamatos csökkenést mutatnak, a 2005/2006-os báziséhoz képest több, mint 30%-os létszámcsökkenés formájában. Ez már önmagában is kihívást jelent az egyes intézményeknek, hiszen mindennapi életük meghatározója hallgatói létszámuk alakulása. Nappali tagozaton azonban stabilabb adatokkal kalkulálhatnak az intézmények.

1. táblázat: Számadatok a felsőoktatásban, 2005/2006-2015/2016-os tanévek
Table 1: Figures in higher education, 2005/2006-2015/2016 academic years

Tanév	Intézmények száma	Oktatók száma	Hallgatók száma	
			Összesen	Nappali tagozaton
2005/2006	71	23 188	424 161	231 482
2006/2007	71	22 076	416 348	238 674
2007/2008	71	22 376	397 704	242 893
2008/2009	70	22 475	381 033	242 928
2009/2010	69	21 934	370 331	242 701
2010/2011	69	21 495	361 347	240 727
2011/2012	68	21 357	359 824	241 614
2012/2013	66	20 555	338 467	233 678
2013/2014	66	21 137	320 124	223 604
2014/2015	67	21 080	306 524	217 248
2015/2016	66	21 668	295 316	210 103

(KSH alapján (KSH, 2016a) saját szerkesztés)

A fentiekén túl a különböző felvételi eljárásokban jelentkező és bejutó hallgatói adatokat is kiemelt figyelemmel kísérik az intézmények, hiszen jövőjüket tekintve a gólyák számának alakulása is igen fontos tényező. Ezek az adatok azonban nem csak az egyetem és főiskolák érdeklődésére tarthatnak számot, a felvételi statisztikák az utóbbi években mind a közérdeklődés, mind a szakpolitika és oktatáskutatás figyelmére is számíthatnak (Garai-Kiss, 2014). Ahogy az a 2-es számú táblázatban is jól látható, az elmúlt három évben a felvettek létszámát tekintve jelentős változás nem következett be, azonban például a 2010-2011-es évekhez viszonyítva számottevő csökkenés figyelhető meg mind a jelentkezők, mind a felvettek számát tekintve. Pozitívként említhető, hogy a legutóbbi, 2016-os általános felvételi eljárásban az előző évihez képest 5516-tal több diák adta be jelentkezését valamely felsőoktatási intézménybe (OH, 2016a).

2. táblázat: Jelentkezők és felvettek számának alakulása, 2010–2016²
Table 2: Number of candidates and admitted students, 2010–2016

Év	Jelentkezők	Felvettek	Felvettek a jelentkeztettek százalékában
2010	140308	98246	70,02%
2011	140954	98144	69,63%
2012	110616	80136	72,45%
2013	95447	72679	76,15%
2014	106175	74182	69,87%
2015	105646	72260	68,40%
2016	111162	n.a.	n.a.

[OH alapján (OH, 2016a) saját szerkesztés]

A hallgatói létszámok növelése a felsőoktatási intézmények érdeke, hiszen minél magasabb összegű állami támogatáshoz kívánnak ezáltal jutni. Számos esetben azonban a központi finanszírozás nem bizonyul elegendőnek a gyakorlatban, így magánbefektetők bevonása is indokolt lehet (EduLine, 2015).

Az OECD 2015-ös „Education at a Glance 2015” kiadványa alapján (OECD, 2015) Magyarországon a felsőfokú végzettségűek átlagosan több, mint 80%-a alkalmazásban áll, szemben az alacsonyabb végzettséggel rendelkező rétegekkel. Ezen felül a diplomások jövedelemmel kapcsolatos kilátásai is jobbak: átlagosan 60%-kal többet is keresnek. Általánosságban elmondható, hogy a keresetek és a foglalkoztatottsági ráták a képzettségi szinttel egyenes arányban növekednek. Ugyanakkor a munkaerőpiacon továbbra is igen fontos indikátor a felsőfokú oklevél megléte. Ezzel szemben az EC (European Commission) 2015-ös tanulmánya alacsonyként jellemzi hazánkban az élethosszig tartó tanulás arányát a felnőttek körében (EC, 2015). A 2015-ös év folyamán Magyarországon összesen 41 ezren kapták kézhez felsőfokú oklevelüket, közel 5%-kal többen, mint az ezt megelőző évben. A nyelvvizsga hiányában oklevélhez nem jutó hallgatók száma egy év leforgása alatt 9,6%-kal csökkent (KSH, 2016b). A már korábban említett „Európa 2020” program által kitűzött célt vizsgálva, mely szerint a 30-34 év közötti Unió lakosok legalább 40%-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel az állapítható meg, hogy a tavalyi évben ez a szám az Unió átlagot tekintve 38,7% volt, melytől Magyarország közel 4,5%-kal volt lemaradva. Azonban tíz évre visszatekintve az adatokra, folyamatosan pozitív tendenciák figyelhetők meg az arányok növekedésében (Eurostat, 2015). A fentiekén túl nem elhanyagolható tény az sem, hogy a diplomások általában bizonyítottan jobb életminőségben és hosz-

² Megjegyzés: általános felvételi eljárások, a tanulmány készítésekor a 2016-os általános eljárás még folyamatban volt, így az ide vonatkozó felvett adatok még nem álltak rendelkezésre.

szabb ideig élnek, valamint kevésbé terhelik a jóléti rendszereket, sőt inkább a nagyobb mértékű hozzájárulásuk jellemző (Vasa et. al., 2014).

Az összefoglaló számadatok is képet adnak a felsőoktatás főbb mutatóiról és tendenciáiról, természetesen az adatok további árnyalásának lehetőségei szinte a végtelenbe nyúlnak. Azonban néhány kényes pont már ennyiből is kitűnik, például a felsőoktatási intézmények számának alakulása, vagy a felsőoktatásba felvett hallgatók, illetve a teljes hallgatói létszámok csökkenésének kapcsán. Szintén figyelmet érdemelnek a hazai és nemzetközi stratégiák mentén célul kitűzött mutatószámok és azok teljesítése is, hiszen ezek már önmagukban kihívást jelentenek a szektor számára.

3. Új kihívások

A kihívások között számos terület kiemelhető. Természetesen intézményfüggő is, hogy az alábbiak közül éppen melyekre szükséges jobban fókuszálni, illetve melyeket szükséges mielőbb kezelni. Az európai felsőoktatást meghatározó főbb trendek között több egyéb más mellett megtalálhatjuk az expanziót (mely napjainkra már lelassult), a magánforrások növekvő szerepét, a kutatások jelentőségének növekedését, a nemzetközi versenyképesség fokozását, vagy a finanszírozás racionalizálására irányuló törekvéseket (Hétfa-Revita, 2013). Az általános trendeken túl azonban érdemes részletesebben is megvizsgálni, hogy napjainkban milyen kihívásokkal találhatják szemben magukat a hazai felsőoktatási intézmények. A témakörök nem mindegyike feltétlenül új keletű, azonban a kapcsolódó változások nyomán az eddigiektől eltérő kezelési módokat igényelhetnek. Ilyenek lehetnek például:

- szakstruktúra változásai, pályaorientáció, munkaerő-piaci kihívások, képesítési ke-retrendszer bevezetése
- versenyképesség biztosítása, képzési szerkezet folyamatos megújítása az igények szerint, idegen nyelvű képzések futtatása
- intézményi hálózat szétaprózottsága
- duális képzés bevezetése, integrálása a meglévő struktúrákba
- finanszírozási átalakulások, szűkülő költségvetési lehetőségek
- hallgatói létszámok csökkenésének kérdése, demográfiai tendenciák
- lemorzsolódó hallgatók nagy aránya, törekvések a lemorzsolódás csökkentésére
- bemeneti és kimeneti követelmények különbségének kérdése
- idősödő oktatói gárda pótlása, minősített oktatók létszámának biztosítása, oktatói túlterhelés csökkentése
- állami ösztöndíj rendszer bevezetése, adminisztrálása, kommunikációja a hallgatók-kal
- Felsőoktatási Információs Rendszerrel való szoros együttműködés, statisztikai adat-szolgáltatási kötelezettségek
- pályázati lehetőségek kihasználása, új irányok kidolgozása a gyakorlatban
- bonyolult közbeszerzési rendszerek kezelése
- kutatási és fejlesztési elvárások teljesítése
- folyamatos alkalmazkodás a változó törvényi és piaci környezethez
- ipari- és partnerkapcsolatok, valamint a nemzetközi kapcsolatok erősítése
- nemzetközi és hazai célkitűzéseknek való megfelelés
- innováció, infrastruktúra- és intézményfejlesztés a kor elvárásainak megfelelően

A felsoroláson túl érdemes néhány területet részletesebben is kiemelni és megvizsgálni. Dr. Palkovics László felsőoktatásért felelős államtitkár beszámolója szerint a képzési szerkezethez kapcsolható valamennyi jelentős változás lezajlott már napjainkra, például a bolognai rendszer, illetve a kétszintű képzések bevezetése, valamint az oktatás munkaerőpiaci igényekhez való közelítése (Gégény, 2015). Az intézmények szempontjából pozitívum lehetne, hogy a főbb változások megtörténtét követően stabil körülményekre számíthatnak, azonban még mindig átgondolásra vár többek között a finanszírozási struktúra átalakítása, a doktori képzés, vagy a kutatások szervezésének kérdése. Az iparbarát felsőoktatás kialakítása is egy összetett folyamat, hiszen alapvetően nem az aktuális igényekből kell kiindulni, mert 3-5 éves átfutási idővel szükséges számolni. A legjelentősebb utánpótlásra a műszaki, az informatikai, a természettudományi, illetve pedagógiai területeken van szükség. A felsőoktatásba 2015-ben felvett hallgatókat tekintve ezek a területek máris nagyobb hangsúlyt kaptak, így a haladás számokban is mérhető ebben a kérdésben (Gégény, 2015).

A felsőoktatási intézmények versenyképessége szempontjából többek között fontos tényező, hogy képzési szerkezetük mennyire illeszkedik a munkaerő-piac elvárásaihoz, azaz mennyire versenyképes az a tudás, amelyet végzett hallgatóik számára biztosítanak. A munkaadók szempontjából a konkrét képzési elemeken túl egyre nagyobb hangsúlyt kapnak az úgynevezett szakmán túli kompetenciák is (Vasa et. al., 2014). Ehhez a témakörhöz illeszkedik a hazánkban nemrég megjelent Magyar Képesítési Keretrendszer (MKKR) bevezetése is, amely a különböző képesítések osztályozásának eszköze és bizonyos kritériumok szerint meghatározott tanulási szinteket jelöl. Emellett az Egységes Képesítési Keretrendszer (EKKR) az európai képesítési rendszerek viszonyát is megmutatja, könnyebb tájékozódást biztosítva az egyes országokban megszerezhető képesítésekről. Mindkét rendszer összesen nyolc-nyolc szinttel rendelkezik. Az EKKR szintek meghatározzák a hozzájuk kapcsolható elvárható képességeket, kompetenciákat és attitűdöket (Móré et. al., 2016). A fenti rendszerek többek között segítik mind a hallgatókat, mind a munkaadókat, hiszen egy egységes besorolás alapján ismerhetik meg tudásukat.

További kapcsolatot jelent a munkaadói oldallal az elmúlt évben indult duális képzés is. A képzés a munkaadók bevonásával létrejött alternatív oktatási forma, amely rugalmas és rövid időn belül képes reagálni a piaci változásokra. A hallgatók számára csökken az adott intézményben eltöltött idő (a munkával töltött idő pedig növekszik), miközben a költségek megoszlanak az állam és a vállalatok között. Az egyre nagyobb szerepet kapó gyakorlatorientált képzési igényeket is kielégíti ez a képzési forma, hiszen a vállalatok saját elvárásaik alapján vezethetik végig képzésükön a hozzájuk kerülő hallgatókat. Az első tapasztalatok alapján bár a duális képzésben részt vevő hallgatókra ez a képzési forma nagyobb terhet ró, mégis nagy vonzerőt jelent számukra. Jobb eredményeket érnek el a hagyományos képzési formákban tanuló hallgatótársaiknál, szakmai gyakorlatot szerezhetnek, illetve lényegesen jobb elhelyezkedési lehetőségekkel számolhatnak végzettségük megszerzésével (Palkovics, 2015). A fenti előnyök mellett érdemes megjegyezni, hogy a duális képzések elindítása és működtetése az intézmények részéről is nagy energiabefektetést igényel, hiszen egy új rendszerben, az érintett képzések újragondolásával, vállalati együttműködésben kell koordinálniuk azokat.

A felsőoktatásba jelentkező fiatalok nagy részének véletlenszerű a pályaválasztása, amely természetesen a motivációikra is kihat (Kuijpers et al., 2011). A képzési intézmények felelősek tanulóik pályorientációjáért, illetve a karrier tanácsadóknak szerepük van abban, hogy a diákok megismerhessék saját képességeiket, illetve segítsék őket továbbtanulási, és pályaválasztási döntéseikben (Pogátsnik, 2014). A felsőoktatás szempontjából

mindezeknek azért van kiemelt jelentősége, mert a téves pályaválasztás és a motivációhiány indikátora lehet az ágazatban megfigyelhető nagyarányú hallgatói lemorzsolódásnak. Ez a jelenség kihívás elé állítja magukat az intézményeket is, hiszen a lemorzsolódás csökkentése jól felfogott érdekük, különösen ha szemügyre vesszük az utóbbi időben megfigyelhető demográfiai tendenciákat is. Ez olyan összetett probléma, amely a felsőoktatási intézmények számos folyamatát érinti. Bár nem új keletű, azonban a kérdés csak az elmúlt években vált hangsúlyosabbá az ágazatban és különböző fórumokon.

Lemorzsolódó hallgatóknak általánosságban az adott képzést befejezett végzettség nélkül elhagyókat tekinthetjük (Rajcsányi-Molnár, 2016). Egységes válsz és eljárási rend még nem született a probléma megoldására, azonban néhány intézmény már eljutott addig, hogy megfogalmazza a jelenségben rejlő veszélyeket (Gaál, 2015). Közülük a gyakorlati cselekvés egyik legkorábbi példáját a Dunaujvárosi Egyetem „HASIT” (Hallgatói Sikerességet Támogató) programja jelenti (DE, 2014). A számadatok tekintetében elmondható, hogy a 2010/11. tanévben megkezdett alapképzéseken 35%-os lemorzsolódás volt megfigyelhető, míg mesterképzések esetén ez az arány csupán 18,2%. Az alapképzéseket tovább vizsgálva beazonosíthatók a legveszélyeztetettebb képzési területek, például az informatikai, a hitéleti és a műszaki képzési terület képében (Demcsákné, 2016). A felsőoktatási intézmények jövőbeli feladatai között megjelenik a lemorzsolódás kezelésének problémája, melynek keretében először érdemes magukat az okokat mérlegelni, majd a tapasztalatok és jó gyakorlatok alapján kidolgozni saját stratégiájukat.

Az oktatói gárda átalakulásával kapcsolatos kérdések szorosan illeszkednek a lemorzsolódás témaköréhez is, hiszen a hallgatói eredményességet vizsgálva mindenképpen előtérbe kerülnek maguk az oktatók is, mint befolyásoló tényezők. Sok esetben nem kap kellő figyelmet a megfelelő oktatási módszertan, a helyes szerepértelmezés, a pedagógiai- és személyiségbeli erények vizsgálata. Korábbi kutatások három fő kategóriába sorolták a szükséges tudást: általános pedagógiai tudás, szaktárgyi tudás, illetve pedagógiai tartalmi tudás (Falus, 2004). Számos pedagóguskutatás áll rendelkezésre a szakirodalomban, azonban a felsőoktatás speciális szeletét tekintve igen kevés. Az ágazatban nagy az igény a gyakorlati szakemberek alkalmazására, azonban az értékes szakmai tudás mellett érdemes lenne esetükben is megvizsgálni a fenti pedagógiai összetevők meglétét. Az intézményekre további terhet ró az idősödő oktatói gárda pótlásának feladata, melyet többek között nehezít a versenyképesnek nem mondható felsőoktatási bérszint, illetve az oktatói túlerheltség jelensége.

Szintén az elmúlt években került bevezetésre a magyar állami ösztöndíj rendszer is (OH, 2016b), amely előnyei mellett sok kritikát is kapott. Elődeihez képest a hallgatók szemszögéből számos megszorítást és elvárást fogalmaz meg a konstrukció, azonban pont ezek jelentik például lemorzsolódás csökkentő hatását is. Az intézmények számára leginkább adminisztratív többletmunkát jelent a rendszer, amely szorosan összekapcsolódik a Felsőoktatási Információs Rendszerbe (FIR) történő adatszolgáltatási kötelezettséggel (OH, 2015). Az elmúlt félévek során az intézmények hatalmas energiát fektettek abba, hogy megfeleljenek az Oktatási Hivatal elektronikus adatszolgáltatási elvárásainak. Az egyes tanulmányi rendszerekben az adattisztítások több lépcsőben zajlottak és zajlanak ma is, illetve a hivatalos statisztikákhoz szolgáló elektronikus adatok karbantartása folyamatos odafigyelést igényel az intézmények részéről.

Az ágazat pénzügyi oldalát vizsgálva meglátszik, hogy néhány intézmény igen komoly finanszírozási problémákkal küzd, míg néhányan stabil pénzügyi helyzetet mondhatnak magukénak. Érdemes a pályázati lehetőségeket is kiemelni, hiszen a következő 2014-2020-ig terjedő időszakban több, mint 34 milliárd eurónyi támogatásról állapodott meg

hazánk az Európai Bizottsággal nyolc operatív program meghirdetésével. Ezek közül az EFOP (Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program) illeszkedik leginkább a felsőoktatáshoz, melynek keretében lehetőség adódik infrastrukturális beruházásokra, szerkezeti átalakításokra, illetve minőségi tényezők javítására is (Vasa et. al., 2014).

A különböző mutatók teljesítése kapcsán megjelenő hazai és nemzetközi elvárások szintén sokrétű feladatokat rónak az egyes intézményekre és magára az ágazatra is. Az elvárások teljesítése mélyebb összefüggéseiben azért is bír nagy jelentőséggel, mert a felsőoktatás a gazdasági növekedés igen fontos tényezője (Krueger-Lindahl, 2001), illetve az egyes régiók közötti gazdasági különbségek előidézője is (Aghion et. al., 2005). A főbb irányszámok teljesítéséhez még sok munka áll a szektor előtt, például a már említett „Európa 2020” program kapcsán, vagy az Emberi Erőforrások Minisztériuma által megfogalmazott lemorzsolódási céladatok (2020-ra 25%) vonatkozásában.

A nemzetközi kapcsolatok kiemelt helyet foglalnak el az egyes intézmények stratégiáiban és mindennapjaiban. Ezek a kapcsolatok megjelenhetnek szervezeti szinten, a külföldön tanuló hazai hallgatók, vagy a Magyarországon tanuló külföldi hallgatók képében. Mindhárom vonalon folyamatos munkát követel az intézmények részéről a kapcsolatok kiépítése és fenntartása. A hallgató létszámok csökkenésére adható válaszok között megjelenhet a külföldi hallgatók minél nagyobb számú hazai beiskolázása, ehhez azonban versenyképes idegen nyelvű képzéseket, illetve környezetet kell biztosítani az intézményeknek.

Bár Magyarországon a kutatásokra fordított kiadások aránya elmarad az uniós átlagtól, ebben a tevékenységben kiemelt szerepe van a felsőoktatásnak tekintve, hogy a kapacitások közel felét felsőoktatási kutatóhelyek jelentik (Vasa et. al., 2014). Megfogalmazott elvárás, hogy az intézmények bővítsék kutatási tevékenységüket, azonban ezt nehezíti a már korábban is említésre került oktatói túlterhelés. A probléma kezelésében megoldás lehet az adminisztratív terhek csökkentése, illetve kutatói életútja vonzóvá tétele.

Összegzés

Ahogy a felsorolt kihívások sokrétűségéből is látszik, a felsőoktatási intézményeknek az alapfunkciójuknak tekinthető oktatási tevékenységen túl számos más területen is helyt kell állniuk. Tekintettel arra, hogy a fentiek csupán egy szeletét jelentik a folyamatos változásoknak, ez igen nagy figyelmet igényel az intézmények részéről. Nem elegendő a változások nyomán követése, azokat kezelni is kell, valamint ki kell dolgozni azokat a cselekvési terveket, amelyek biztosítják működésük hosszú távú fenntarthatóságát és stabilitását. Nyilvánvalóan az intézményi sajátosságokból adódóan a prioritások és a problémák eltérőek lehetnek, így egységes stratégia sok esetben nem hozható létre. Fontos azonban kiemelni, hogy magának az ágazatnak összességében is teljesítenie kell a felé megfogalmazott elvárásokat. Ehhez egyrészt szükséges, hogy az alkotó intézmények külön-külön is magukénak érezzék a problémákat és irányvonalakat, másrészt viszont a szektornak egy egészként működve is be kell töltenie szerepét. Ehhez átfogó programokat és cselekvési terveket kell létrehozni, valamint a koordinátori szerep is igen fontos.

A változásokra adandó válaszok kidolgozása területenként különböző szakembereket kíván, azonban szervezeti szintű egységes monitorozási- és strukturálási rendszer létrehozása és fenntartása nagy segítség lehet az egyes intézmények számára. A kihívásokat érdemes pozitívként kezelni, hiszen kijelölik a fejlődési irányokat és biztosítják a folyamatos megújulást.

Felhasznált irodalom

- Aghion, Philippe et. al. (2005): Growth, Distance to Frontier and Composition of Human Capital. Centre for Economic Policy Research.
- DE (2014): HASIT projekt a Dunaújvárosi Főiskolán. Forrás: Dunaújvárosi Egyetem, Dunaújváros, <http://www.uniduna.hu/hasit/hasit-projekt> Adatok letöltve: 2015. december.
- Demcsákné Ódor Zsuzsanna (2016): A FIR adatok vizsgálata – Lemorzsolódási vizsgálatok. Neptun konferencia, 2016.03.16., Oktatási Hivatal, Budapest.
- EB, Európai Bizottság (2010): Európa 2020, Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Európai Bizottság, Brüsszel.
- EC (2015): Education and Training Monitor 2015 Hungary. http://ec.europa.eu/education/tools/docs/2015/monitor2015-hungary_en.pdf Adatok letöltve: 2016 április.
- EduLine (2015): Magánbefektetőkre lenne szükségük az egyetemeknek és főiskoláknak. http://eduline.hu/felsooktatas/2015/1/5/Maganbefektetokre_lenne_szukseguk_az_egyete_1Z7JZ G Adatok letöltve: 2016. április.
- EMMI, Emberi Erőforrások Minisztériuma (2015): Fokozatváltás a felsőoktatásban – A teljesítményelvű felsőoktatás fejlesztésének irányvonalai. <http://www.kormany.hu/download/d/90/30000/fels%C5%91oktat%C3%A1si%20konceptci%C3%B3>.pdf Adatok letöltve: 2016. január.
- Eurostat (2015): Statistics Illustrated – Europe 2020 Strategy – Education. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators> Adatok letöltve: 2016. április.
- Falus Iván (szerk., 2004): Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Gaál B. (2015): Szabó Gábor: A lemorzsolódás problémáját görcsö alá kell venni. Forrás: Szegedma, Szeged, <http://szegedma.hu/hir/szeged/2015/08/szabo-gabor-a-lemorzsolodas-problemajat-gorcso-ala-kell-vennunk-fotok.html> Adatok letöltve: 2015. december.
- Garai Orsolya–Kiss László (2014): A felsőoktatási jelentkezések tendenciáinak alakulása 2010 és 2014 között. Felsőoktatási Műhely. 2014/1. pp. 17–46.
- Gégény István (2015): Palkovics László: nem álom az iparbarát felsőoktatás. <http://www.autopro.hu/oktatas/Palkovics-Laszlo-nem-alom-az-iparbarat-felsooktatas/16245/> Adatok letöltve: 2016. március.
- Hétfa Kutatóintézet – Revita Alapítvány (2013): A felsőoktatást célzó programok értékelése, Értékelési zárójelentés I. kötet. Új Széchenyi Terv, Budapest.
- Krueger, Alan - Lindahl, Mikael (2001): Education for growth: why and for whom. Working Paper 7591, National Bureau of Economic Research.
- KSH, Központi Statisztikai Hivatal (2016a): Felsőfokú oktatás (1990-)*. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi007a.html?down=43# Adatok letöltve: 2016. március.
- KSH, Központi Statisztikai Hivatal (2016b): Statisztikai tükör. Oktatási adatok, 2015/2016. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1516.pdf> Adatok letöltve: 2016. május.
- Kuijpers, Moniek et. al. (2011): The relationship between learning environment and career competencies of students in vocational education. *Journal of Vocational Behaviour*, 78. pp. 21–30.
- Móré Mariann et. al. (2016): Munkaerő-piaci elvárások az egységes képesítési keretrendszer tükrében. *Taylor Gazdálkodás és szervezéstudományi folyóirat*. 2016/3. sz. pp. 131–141.
- OECD (2015): Education at a Glance 2015. OECD Indicators. OECD publishing, Paris
- OH, Oktatási Hivatal (2015): Felsőoktatási Információs Rendszer. Felsőoktatási Műhely, Budapest. <http://www.felvi.hu/felsooktatasi-muhely/fir> Adatok letöltve: 2016. március.
- OH, Oktatási Hivatal (2016a): Elmúlt évek statisztikái (2001/Á-2015/P). http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evек/!ElmultEvek/elmult_evек.php?stat=1 Adatok letöltve: 2016. április.
- OH, Oktatási Hivatal (2016b): Tájékoztatók a magyar állami ösztöndíjjal kapcsolatban. Forrás: Oktatási Hivatal, Budapest, http://www.oktatas.hu/felsooktatas/osztondijas_kepzes/kepzesfeltetelek Adatok letöltve: 2016. április.

- Palkovics László (2015): A duális képzés bevezetése a felsőoktatásban. Emberi Erőforrások Minisztériuma, Budapest. http://www.mik.pte.hu/data/2015/0410/211/Palkovics_dualis_bevezetese.pdf Adatok letöltve: 2016. április.
- Pogátsnik Monika (2014): A pályaaorientáció és a pályaaattitűd értelmezésbeli sokszínűsége. In: Tóth Péter et. al. szerk. (2014): Pedagógusképzés - személyiségformálás, értékközvetítés, értékteremtés. IV. Trefort Ágoston Szakmai Tanárképzési Konferencia Tanulmánykötet. pp. 70–87. [http://tmpk.uni-obuda.hu/letoltes/Toth_Peter-Osz_Rita-Varszegi_Agnes_\(szerk\)-Pedagoguskepzes-szemelyisegformalas_ertekkozvetites_ertekteremtes.pdf](http://tmpk.uni-obuda.hu/letoltes/Toth_Peter-Osz_Rita-Varszegi_Agnes_(szerk)-Pedagoguskepzes-szemelyisegformalas_ertekkozvetites_ertekteremtes.pdf) Adatok letöltve: 2016. március.
- Rajcsányi-Molnár M. (2016): Hallgatói lemorzsolódás kezelése a felsőoktatásban: A Hallgatói Sikereséget Támogató (HASIT) program a Dunaujvárosi Egyetemen. The role of practice-oriented Higher Education in Europe HRC-EURASHE Workshop, 2016. február 26., Budapest
- Vasa László et. al. (2014): Felsőoktatási innovációs kihívások. In: Tompos Anikó, Ablonczyné Mihályka Livia szerk. (2014): „A tudomány és a gyakorlat találkozása”
- Kautz Gyula Emlékkonferencia. http://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/kautzkiadvany2014/Vasa_Spaller_Tomboly.pdf Adatok letöltve: 2016. április.